

album ali manje nego cjelovita studija ili monografija. Ipak, primjerena je živom opusu, opusu u neprekidnom razvoju i kretanju: umjetnikov lik iz nje raskuštrano izviruje u raznim smjerovima, pozivajući nas i izazivajući da ga dalje i posvuda slijedimo.

hrvoje šercar igor zidić

Nacionalna i sveučilišna
biblioteka, Zagreb 1984.

damir grubić

Uz ovaj događaj rekli bismo: evo vraga! Štoviše – sa librom! Đavolsko evanđelje ili krivotvoreni zakonik po kojemu se lijepo ima zbrisati sa lica zemlje i potisnuti ružnim, pravilno nepravilnim, čestito opakim. A zapravo fenomenologija elementarnog. Panj. Boce. Top. Soljenka. Vedro. Svetac. Kmet. A uz zahtjev da od inventara učini smisao, motiv mu nije nevažan. Naprotiv, „sve je tijelo”. Naučio je i da vlada motivima i njihovim dušama jer, poput Ariosta, ne ostavlja predmet dok nije od njega načinio sliku. Reći da je to naracija znači tvrditi da se upravo iz ove soljenke može začiniti jelo ili da se iz ove bačve može po volji istočiti vino. I kao što su u njegovu svijetu kletve rječitije od smjernosti, tako i ljepota druguje s rugobom, čednost s grijehom, vrag s križem. Ali to štivo nije istražni postupak o podrijetlu grijehâ ili savjetnik kako ih se otresti, već tužni odraz njihovih učinaka. To je problematiziranje jednog svijeta jezikom šturog, oporog, teškog, masivnog i gotovo romaničkog grafizma. Pa iako se čini obratno, u njegovu djelu fabula ne postoji. Sva je retorika svedena na jedan obraz; motiv je cijela cjelcata priča. A sve se vrline njegova pera rađaju iz korijena njegove jednostavnosti koja je kadra govoriti o svemu krajnje razgovijetnim jezikom. Primitivističke, pučki lapidarne slike naglašavaju ono što bi Dubuffet nazvao „suprotnošću umjetničkog duha i kulture”, a Zidić „sukobom ruke i glave”. To je svijet intelektualnog vitalizma kojemu je izraz izbor a ne nužda. To nije niti ikakva ravnoteža sa svijetom (kao u naivnoj umjetnosti npr.), ni dimenzija „sjećanja na sreću djetinjstva” ili

„identifikacija sa stvarima”, već ljuta svađa s postojećim. To je svijet shvaćen od „intelekta negacijom” bez moralizatorskih ambicija i zacijelo bez eshatoloških horizonata.

I premda je stratigrafiju formativnih procesa ove poetike, u stilsko-morfološkom smislu, lako slijediti, ona nije izvan genetičkog toka hrvatske (premda ne samo hrvatske) umjetnosti i kulture: Krleža, balade, Hegedušić, pluteji... Ili, slijedeći Zidića koji širi ovo stablo srodnika (Villon, Erazmo, Brueghel, Posavina, Dalmacija, Istra, starohrvatska baština, romanika, gotika i dr.) lako se s piscem složiti da to djelo ne skriva „ni izvore ni učitelje”. Pa ipak, Šercar je dezertar iz svake obitelji, odnoseći i poneku regulu i poneki okov. Ali većina „okova” pripada njegovoj kućnoj radinosti, i ne treba naglašavati da ih je, primitivnim grubim alatom, sam skovao.

Objašnjenje Šercarova svijeta prividno ne zadaje nikakvih teškoća. Ali – oprez! Očiglednost nije jasnost. Što prirodnije oko moguće dalje duhu. No i „objašnjenje” je nesmotrena i neprecizna riječ. Istina, pero je radi crtača, ali njihova se uzajamnost ne mjeri ljestvicom poklapanja već paralelizmom puta. Jasno, Šercarova staza poznaje jasan smjer. Zidićeva ima više rukavaca, ali nikada ne gubi iz vida Šercarovu. U tome je vrlina Zidićeva pera: ne dešifrirati nego eksplicirati vrline forme teme i motivacije, gledajući više genezu nego zreli cvat Šercarove slike. Tako je analitičan i sintetičan tekst stvorio integralnu metodu i pronašao prave ključeve za djelo ovog umjetnika. Markirajući presudne točke Šercarova stvaralačkog hoda, od početnih „melankoličnih” do „buntovnih” prizora, Zidić je, premda grleći širinu, ostajao i u „najudaženijim” asocijacijama u korespondenciji s djelom, gađajući precizno na mjesta koja se mogu smatrati humusnim tlom umjetnikove crtačke korablje odvođeći k vitalnim točkama i izvorima Šercarove poetike, ne zadovoljavajući se mjerenjem zagađenosti ove bistre vode u njezinu srednjem ili donjem toku. To je bila snaga te piščeve širine koja, usuđujem se reći, nije nikada bila preciznija i „uža”.